

Az euro a kibővült Európai Unióban

A szétagoltságtól az integrációig

Egységes piac...

- A Római Szerződés 1957-es aláírása óta az Európai Unió egyik alapvető célkitűzése a fenntartható gazdasági és társadalmi fejlődés, mely hozzásegítheti az Unió polgárait a jóléthez és egy egészségesebb és ígéretesebb jövőhöz. Ahhoz, hogy mindez elérhetővé váljon, több területen szorosabb integráció vált szükségessé. Az egységes piac, a gazdasági és monetáris unió (GMU), valamint az EU 25 tagúra való bővítése ezen integrációs folyamat jelentős állomásai. Ezek a lépések már eddig is kézzelfogható társadalmi és gazdasági előnyöket hoztak, és megszilárdították az EU helyzetét a világban.

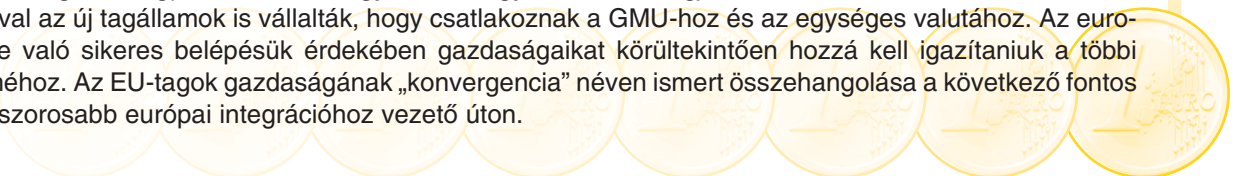

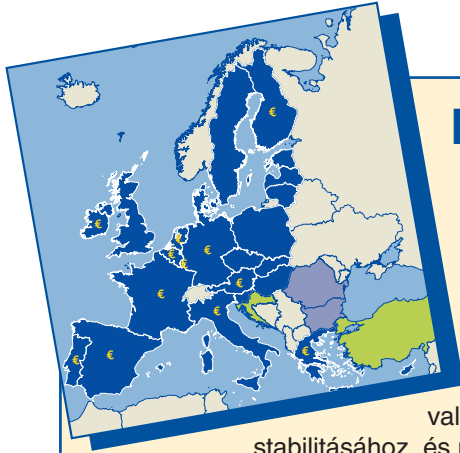
...és egységes valuta...

- Az euro bevezetése igazi mérföldkő az Unió történetében, és egyben a világtörténelem legnagyobb szabású pénzcseréje. Az euro nem más, mint a GMU átültetése a gyakorlatba. Ennek alapfeltétele az egységes piac sikere, egyben nagymértékben hozzájárul a további növekedéshez szükséges gazdasági stabilitáshoz. Az euro ösztönzi a versenyt és az innovációt, számos előnyt jelent a fogyasztóknak, valamint forrásokat szabadít fel olyan egyéb területek számára, mint a szociális jólét és az oktatás. Ezeken túl politikai és gazdasági szempontból is erősíti Európát az euro.

...a szorosabb egységért

- A GMU fogalma ugyanakkor nem merül ki az egyszerű pénzcserében, hanem folyamatos feladatot jelent az euro-övezet gazdaságpolitikai téren egymással együttműködő tagjai között. Csatlakozási szerződésük aláírásával az új tagállamok is vállalták, hogy csatlakoznak a GMU-hoz és az egységes valutához. Az euro-övezetbe való sikeres belépésük érdekében gazdaságaikat körültekintően hozzá kell igazítaniuk a többi tagállaméhoz. Az EU-tagok gazdaságának „konvergencia” néven ismert összehangolása a következő fontos lépés a szorosabb európai integrációhoz vezető úton.

Minél nagyobb az EU, annál több előnyt kínál

A fokozatos bővítéssel járó területnövekedés hatalmas előnyökkel járt az EU számára, melyek megvalósításának legfőbb motorja az egységes piac. Az egységes piac megalakulása óta az EU-n belüli kereskedelem jelentősen fellendült; több mint 900 milliárd euro többletet eredményezett, 2,5 millió új munkahelyet teremtett, élénkítette a külföldi beruházásokat, és a nemzetközi piacokon fokozta az EU versenyképességét. Az egységes piac egységes valutája, az euro, nagymértékben hozzájárul a gazdaság hatékonyságához és

stabilitásához, és még az alábbi hasznokat jelenti:

- Számos előnyt kínál a társadalom számára, mivel az árstabilitásnak és az alacsony inflációnak köszönhetően a fogyasztóknak kevesebb okuk van az aggodalomra, könnyebb hosszú távra tervezni az iparban, és erősödik a társadalmi kohézió.
- Szintén előnyös a tagállamok gazdaságpolitikái számára, hiszen a többoldalú felügyelet és a közös adózási fegyelem révén a nagyobb hibák elkerülhetők.
- Az euro a fogyasztók és a vállalatok szempontjából is kedvező, mivel az erős és a könnyen elérhető euro kiélezettebb versenyhez vezet a hitelezők között. Ezáltal csökkennek a kamatok, ami pedig tőkét szabadít fel más jellegű kiadásokhoz.
- Az euro a vállalkozások számára is számos előnyt jelent, hiszen általa elkerülhetővé válnak a valutaváltás kockázatai. Az euro csökkenti a határokon átnyúló üzleti tevékenységek költségeit, és élénkíti a kereskedelmet.
- Az egész ipari ágazat is élvezheti az euro előnyeit, mivel az egységes piacon belüli szabad tőkemozgás ösztönzi a határokon átnyúló közvetlen külföldi befektetéseket, melyek száma az euro hatására érzékelhetően növekszik.

Az egységes valutát 1999-ben az euro-övezet 11 alapító tagállamában – Ausztriában, Belgiumban, Finnországban, Franciaországban, Hollandiában, Írországon, Luxemburgban, Németországban, Olaszországban, Portugáliában és Spanyolországban – vezették be, majd 2001-ben Görögország csatlakozásával 12-re nőtt az euro-övezet tagjainak száma. A bankjegyek és érmék 2002. január 1-jén kerültek forgalomba, a történelem eddigi legnagyobb szabású pénzcseréje keretében. A 25 tagú EU 451 millió lakosából jelenleg 305 millió ember él az euro-övezetben, melynek kiterjedtsége és stabilitása vonzó nemzetközi valutává teszi az európai fizetőeszközt. Számos külföldi kormány euróban vesz fel hiteleket, és valutatartalékait is euróban tartja, mivel annak likviditása, konvertibilitása és stabilitása rendkívül kedvező számukra.

Lehetőség az új tagállamok számára

A csatlakozási szerződések aláírásával a tíz új tagállam is elkötelezte magát a GMU és az euro mellett. Az új tagállamok „derogációval” már most is a GMU tagjai, az eurót pedig akkor vezethetik majd be, ha gazdaságaik megfelelnek a konvergenciakritériumoknak. Az euro előnyei még szembetűnőbbek lesznek az átalakuló gazdaságú új tagállamokban, így a GMU az alábbiak által még hatékonyabban hozzá tud járulni növekedésükhöz:

- A kilátásba helyezett csatlakozás számos közvetlen külföldi befektetést vonzott a térségbe, elsősorban az EU-tagállamokból. Az euro azáltal segíthet a befektetési kedv fenntartásában, hogy a növekedés ütemének megtartása mellett kiiktatja a tranzakciók költségeit és a valutaárfolyamokból adódó kockázatot.
- Az euro-övezethez való csatlakozás fellendítheti az EU-n belüli és az azon kívülre irányuló kereskedelmet is, egyrészt az ügyletek költségeinek csökkentésével, másrészt azáltal, hogy a helyi exportőrök mögött immár egy világgazdasági nagyhatalom áll a maga stabilitásával és hitelességével. Az élénkülő kereskedelem pedig a foglalkoztatást és a növekedést is tovább ösztönzi.
- A GMU és az euro csökkenteni fogja a hitelfelvétel költségeit. Ezáltal a helyi ipar könnyebben tud befektetni új eszközökbe és új gyárakba, ami fokozni fogja a versenyképességét, és elősegíti a magasabban képzett munkaerő alkalmazását.

Körültekintő konvergencia

A felzárkózási folyamatnak köszönhetően az új tagállamok gazdasága a többi uniós tagállaménál gyorsabban növekszik. Továbbra is szembe kell azonban nézniük olyan problémákkal, mint a magas munkanélküliség vagy az alacsonyabb termelékenység. A növekedéssel párhuzamosan ezek enyhülni fognak, és az euro-övezethez való csatlakozás tovább gyorsítja majd a felzárkózási folyamatot. Ugyanakkor belépésük előtt az új tagállamoknak gazdaságaikat az euro-övezet gazdaságához kell igazítaniuk. Olyan politikákat kell folytatniuk, melyek konvergenciához vezetnek egy sor gazdasági mutató (az ún. maastrichti konvergenciakritériumok) tekintetében. A maastrichti kritériumok alkotják az euro-övezet országainak gazdaságpolitikáját jelenleg meghatározó Stabilitási és Növekedési Paktum keretét. E paktum biztosítja a stabil és fenntartható gazdaság folyamatosságát az euro-övezeten belül. Az új tagállamok gazdaságainak konvergenciája az euro bevezetését megelőző időszakban rendkívül fontos szakpolitikáik hitelessége és felzárkózási folyamatuk fenntarthatósága szempontjából. A GMU és az euro számos előnyt tartogat számukra, de az euróhoz vezető úton körültekintően kell végighaladniuk.

Út az euro-övezethez

Maastrichti kritériumok: a stabil, erős és fenntartható gazdaság zálogai

Az EU alapító tagjai a maastrichti kritériumokat határozták meg az euro-övezetbe való csatlakozás eredeti feltételeként. A kritériumok betartása biztosítja a stabil gazdaság fenntartásához szükséges összehangoltságot az euro-övezet országaiban. Az övezet leendő tagjainak ugyanezen kritériumoknak kell megfelelniük, melyeket az alábbiakban és az 1. táblázatban részletezünk:

- Az inflációs ráta legfeljebb 1,5%-kal haladhatja meg az **árstabilitás** szempontjából legjobb teljesítményt nyújtó három tagállam átlagos mutatóját.
- A költségvetési hiány nem haladhatja meg a bruttó hazai termék (GDP) 3%-át: ez a **rendezett államháztartás** biztosítéka.
- Az államadósság nem haladhatja meg a GDP 60%-át, vagy megfelelő mértékben és ütemben kell csökkennie és közelítenie ehhez az értékhez: ez az **államháztartás hosszabb távú fenntarthatóságának** feltétele.
- A hosszú távú kamatszint legfeljebb 2%-kal lehet magasabb, mint az árstabilitás szempontjából legjobban teljesítő három tagállam átlagos kamatszintje: ez a **tartósság és a hitelesség** mutatója.
- Stabil átváltási árfolyamra van szükség, melynek bizonyítékeként a csatlakozni kívánó tagállamnak az euro bevezetése előtt két éven keresztül komolyabb nehézségek nélkül részt kell vennie az ERM II néven ismert árfolyam-mechanizmusban, és a középárfolyam közelében kell tartania nemzeti valutája átváltási árfolyamát. Ez a mutató a gazdaság szilárdságát, valamint a **tényleges konvergencia stabilitását** szemlélteti, mivel azt mutatja, hogy a kormányzat képes a nemzeti valuta leértékelése nélkül is kézben tartani a folyamatokat.

Az 1. táblázat bemutatja, hogy az új tagállamok milyen mértékben feleltek meg 2003-ban a maastrichti kritériumoknak¹. Ezek a kritériumok a „nominális konvergenciát” mérik, mely tükrözi az alapjául szolgáló „tényleges konvergenciát”: a versenyképesség, a munkaerő képesítése, a pénzügyi szektor integrációja, az ipari szerkezet, valamint számos egyéb társadalmi-gazdasági tényező konvergenciáját. Az euro-övezet leendő tagjainak el kell érniük a tényleges konvergencia elegendő fokát ahhoz, hogy képesek legyenek ellenállni a gazdasági megrázkódtatásoknak. Az euro-övezet felé vezető út nem versenypálya. A teljes jogú GMU-tagság és az euro számos előnnyel fog járni, de csak a megfelelően felkészült gazdaságok számára.

1. sz. táblázat: A maastrichti konvergenciakritériumok az új tagállamokban

Mit mér:	Árstabilitás	Rendezett államháztartás	Fenntartható államháztartás	Konvergencia fenntarthatósága	Stabil konvergencia
Mi alapján mér:	Fogyasztói árindex inflációs ráta	Költségvetési hiány a GDP %-ában	Államadósság: a GDP %-ában	Hosszú távú kamatszint	Stabil átváltási árfolyam
Konvergenciakritérium:	Legfeljebb 1,5%-kal lehet magasabb, mint a három legalacsonyabb inflációs rátával rendelkező tagállam átlaga.	Nem lehet 3%-nál magasabb.	Nem lehet 60%-nál magasabb.	Legfeljebb 2%-kal lehet magasabb, mint a három legalacsonyabb hosszú távú kamatszinttel rendelkező tagállam átlaga.	2 éves ERM II tagság ²
Cseh Köztársaság	1.8%	12.6%	37.8%	4.7%	ERM II belépés előtt
Észtország	2.0%	-3.1%	5.3%	4.6%	2004. 06. 28-án belépett az ERM II rendszerbe.
Ciprus	2.1%	6.4%	70.9%	5.2%	2005. 05. 02-án belépett az ERM II rendszerbe.
Lettország	4.9%	1.5%	14.4%	5.0%	2005. 05. 02-án belépett az ERM II rendszerbe.
Litvánia	-0.2%	1.9%	21.4%	4.7%	2004. 06. 28-án belépett az ERM II rendszerbe.
Magyarország	6.5%	6.2%	59.1%	8.1%	ERM II belépés előtt
Málta	2.6%	9.7%	71.1%	4.7%	2005. 05. 02-án belépett az ERM II rendszerbe.
Lengyelország	2.5%	3.9%	45.4%	6.9%	ERM II belépés előtt
Szlovénia	4.1%	2.0%	29.4%	5.2%	2004. 06. 28-án belépett az ERM II rendszerbe.
Szlovákia	8.4%	3.7%	42.6%	5.1%	ERM II belépés előtt
Az euro-övezet referenciaértékei	< 2.4%	< 3.0%	< 60%	< 6.4%	

Forrás: A Bizottság 2004-es konvergenciajelentése, COM(2004) 690.

¹ Az 1. sz. táblázatban szereplő adatok a rendszeres konvergenciajelentésekből származnak, melyeket a Gazdasági és Pénzügyi Főigazgatóság készít két évente, illetve az érintett tagállamok kérésére.

² Lásd az árfolyam-stabilitási kritériumról szóló magyarázatot az előző részben.

Amint az 1. táblázatból kiderül, 2003-ban már számos új tagállam megfelelt néhány maastrichti kritériumnak, jóllehet az értékek évről évre változhatnak. Az új tagállamok euro-övezetig vezető útján azonban még felmerülhetnek problémák és konfliktusok, mivel ezek az országok egyszerre próbálják kiterjeszteni gazdaságukat és megfelelni a maastrichti kritériumoknak:

- Habár az új tagállamoknak már sikerült közel az euro-övezet átlagos szintjére csökkenteniük inflációs rátájukat, gazdaságuk a többi uniós tagállaménál gyorsabb ütemben növekszik. Erre a növekedésre szükség van, ám inflációs nyomáshoz is vezethet. Ezért folyamatosan figyelni kell arra, hogy a gazdasági növekedés túlzott mértékű infláció nélkül is fenntartható legyen.
- A költségvetési hiány tekintetében több új tagállam sem teljesíti a 3%-os határértéket, amely a költségvetési hiány féken tartása érdekében került megállapításra. Természetesen az új beruházások érdekében az országoknak gyakran többet kell költeniük a bevételeknél, s ez különösen érvényes az új tagállamok gyorsan növekvő gazdaságára, tehát a határértéket meghaladó költségvetési hiány nem feltétlenül negatívum. A költségvetési hiány kézben tartása ugyanakkor a rendezett államháztartás jele, ami külföldi beruházásokat vonz az országba, és elősegíti a növekedést. Az új tagállamoknak körültekintőnek kell lenniük, és meg kell találniuk az egyensúlyt beruházásaik és a befektetők bizalmának megtartása között.
- Az államadósságot érintő kritérium az államháztartás fenntarthatóságának hosszabb távú mutatója. Az államadósság kamatait meg kell fizetni, ezért a jelentős mennyiségű, illetve az egyre növekvő államadósság sokba kerül, ráadásul korlátozhatja azokat az összegeket, amelyeket az ország a későbbiekben olyan fontos területekre fordíthat, mint az egészségügy vagy a nyugdíjak.
- A kormányok, ha pénzre van szükségük, olyan hosszú lejáratú kötvényeket bocsátanak ki, melyekre kamatot fizetnek. Ha a befektetők kevésbé bíznak egy ország hosszú távú gazdasági kilátásaiban, akkor magasabb kamatot (kockázati prémiumot) fognak kérni. Ezért a kamatszint egy ország gazdasági hitelességének, az új tagállamok esetében pedig a „tényleges konvergencia” folyamatának fontos mutatója.
- Az új tagállamok gazdaságának fokozatos felzárkózásával valutájuk gyakran gyengül az euróhoz képest. Az ERM II rendszerbe való belépéskor minden országnak meg kell határoznia egy árfolyamot az euróhoz képest, melyet utána két évig egy $\pm 15\%$ -os sávban stabilan kell tartania. Ez azt jelenti, hogy a tagállam ezentúl nem használhatja fel a valutaárfolyamokat arra, hogy beavatkozzon a gazdasági folyamatokba. Más mechanizmusokhoz – elsősorban költségvetési politikákhoz – kell majd folyamodnia ahhoz, hogy fenn tudja tartani a stabilitást és a bizalmat, illetve hogy olyan szilárd gazdaságot hozzon létre tényleges konvergenciával, amely készen áll az euro-övezetbe való csatlakozásra.

Konvergencia és partnerség – mindnyájunk érdekében

Az új tagállamok többi uniós gazdasághoz való felzárkózása még folyamatban van. Egy főre jutó GDP-jük sokkal alacsonyabb, mint az uniós átlag, de gazdaságuk növekedésével párhuzamosan folyamatosan növekszik. Ez a „tényleges konvergencia” folyamata. Az előcsatlakozási időszakban véghezvitt széles körű szerkezetátalakítás ma is folytatódik, ahogy a társadalmi-gazdasági struktúrák és intézmények egyre jobban integrálódnak az Európai Unióba. Ez egy szükséges folyamat, amely elősegíti a növekedés és a tényleges konvergencia megfelelő irányítását. Minden egyes tagállam más és más utat fog bejárni az euro bevezetéséig, és csak akkor léphet majd be az euro-övezetbe, amikor megfelel a kritériumoknak, és az ország képes lesz a Stabilitási és Növekedési Paktum keretein belül a lehető legtöbb hasznot elérni. Az EMU és az euro fontos mérföldkövek a szorosabb integráció felé vezető úton. Ez az integráció több szinergiát szabadít majd fel a társadalmi kohézió és a jóléti intézkedések számára, az új tagállamokban és az euro-övezet teljes területén egyaránt.

További információk

Az Európai Bizottság Gazdasági és Pénzügyi Főigazgatóságáról:
http://europa.eu.int/comm/economy_finance/index_en.htm

Az Európai Központi Bankról:
<http://www.ecb.int/>

Az euróról:
<http://europa.eu.int/euro>

